

סנהדרין סח ADDENDUM

משה שווערד

א. שו"ע יו"ד סימן שלה

(ח) אין מבקרין לא לחולי מעים ולא לחולי העין ולא לחולי הראש. וכן כל חולי דתקיף ליה עלמא וקשה ליה דיבורא אין מבקרין אותו בפניו, אלא נכנסין בבית החיצון ושואלין ודורשין בו אם צריכין לכבד ולרביץ לפניו, וכיוצא בו, ושומעין צערו ומבקשים עליו רחמים:

ב. תוספות מסכת סנהדרין דף סח עמוד א ד"ה לחלוץ תפילין

לחלוץ תפילין – [1] פ"ה של ר' אליעזר אף על גב דלא היה ר"א זו ממקום אחד קרי ליה איסור שבות דכל שאסרו חכמים לצאת בו לרשות הרבים אסור לצאת בו לחצר וה"ה אפי' יושב במקום א' אסור.

ג. מאירי על סנהדרין דף סח/א

[2] שבת ויום טוב אינו זמן תפילין שהרי נאמר בתפילין יהיו לאות ושבת ויום טוב אין צריכין אות ומ"מ המניחן בשבת אין כאן איסור מלאכה אפילו יצא בהן שהרי דרך מלבוש הוא כמו שיתבאר במקומו:

ד. בן יהוידע על סנהדרין דף סח/א

איך מניחין איסור סקילה. פירש"י הטמנת חמין והדלקת נר. וקשא מנא ידע דלא הטמינו, אם מפני שראה אותם אצלו ולא זזו ממנו, שמא הביאו אותו היום משרתים לביתם לעסוק בכל צרכי שבת ולהכין הכל וכבר הטמינו. וי"ל שלא ראה שהביאו נרות מרובים לטרקלין שלו, ואם היו בבית אנשים אחרים להכין אותו היום כל צרכי שבת היו מביאים נרות מרובים כדי שתדליק אותם האשה בעלת הבית בעת הדלקת נר שבת, אלא ודאי לא יש שום אדם עוסק אותו היום בביתו בצרכי שבת לא הטמנה ולא נר, ולכן קרא עליהם תגר זה:

ה. בן יהוידע על סנהדרין דף סח/א

שם אמרו לו לא היה לנו פנאי. [1] נראה כשם שמותר לשנות מפני השלום כן מותר לשנות מפני הכבוד. דאינו דרך ארץ לומר לו שלא באו מפני שכבר ברכוהו. [2] או אפשר שלא הוציאו שקר מפיהם. כי הם לא אמרו לו שלא באנו אצלך מפני שלא היה לנו פנאי, אלא הוא אמר ועד עכשיו למה לא באתם, והם אמרו לא היה לנו פנאי כי כווננו על עת אחת ידועה להם שבאמת לא היה להם פנאי בה:

ו. מהר"ץ חיות מסכת סנהדרין דף סח עמוד א

שם תמה אני אם ימותו מיתת עצמן א"ל ר"ע שלי מהו. נ"ב לכאורה קשה דהרי (פסחים ס"ט ע"א) א"ל ר"א לר"ע בשחיטה השבתני בשחיטה תהא מיתתך וזה היה קודם שברכוהו דהרי נשאו ונתנו יחד בהלכות:

• בן יהוידע על סנהדרין דף סח/א

ברם קשא דאיתא בפסחים דף ס"ט ע"א דאמר לו ר' אליעזר לרבי עקיבא בשחיטה השבתני בשחיטה תהיה מיתתו, נמצא כבר מקדם קדמתא גילה לו ר' אליעזר ברוח הקודש איך תהיה מיתתו. וי"ל כי מקודם גילה לו בשחיטה שהוא הרג וקיל משאר מיתות סקילה שריפה, ושאל עתה אם נשאר הדבר כן שתהיה מיתתו בהרג או נוסף לו דבר קשה יותר, והשיב לו מיתתו קשה מכולם כי רובם בהרג, אך אתה במיתה קשה מהרג:

ז. דף על הדף מסכת סנהדרין דף סח עמוד א

בגמ': כשחלה ר"א נכנסו ר"ע וחבריו לבקרו וכו' א"ל תמה אני אם ימותו וכו' א"ל ר"ע וכו' א"ל שלך קשה משלהן וכו'. בסה"ק דברים נחמדים כתב הבני יששכר דברים נוראים וז"ל: תבין הדבר לדעתי עפ"י מה דידוע ר"ע וחבריו הם הרוגי מלכות עשרה אשר הן הם גלגול השבטים שמכרו את יוסף והוכרחו למות

בהריגת המלכות. ור"א הי' גלגול ראובן שייעץ אותם השליכו אותו אל הבור וכו'. והתורה העידה עליו למען הציל וכו' עכ"ז כיון שייעץ השליכו וכו', גם הוא נתפס ונשלך לבור וניצל כידוע ממס' ע"ז (טז, ב). **ע"כ הי' נקרא ר"א הגדול להיותו גדול שבאחים הוא הבכור.**

ח. ערוך לנר על סנהדרין דף סח/א

שם אמרו לו הכדור והאמוס: **הא דשאלו לו עתה שאלות אלו משום דראו שהיה סמוך למיתתו ורצו לראות אם תצא נשמתו מתוך אמירת טהור או מתוך אמירת טמא כדי לידע אם טהור יהיה לע"ה אף שנידוהו וכאשר באמת יצאה נשמתו בטהרה וכן נראה מאבות דרבי נתן (פ' כ"ה) דשנוי ג"כ מעשה זה וקאמר שם והיה משיב על טמא טמא ועל טהור טהור עד שיצאה נשמתו בטהרה מיד קרע ראב"ע את בגדיו ובכה ויצא ואמר לחכמים רבותי באו וראו בר' אליעזר שטהור הוא לע"ה לפי שיצאה נשמתו בטהרה ע"כ:**

ט. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נז/ב

תנו רבנן מת בבית שלום בבית אכל ושתה בבית סימן יפה לבית נטל כלים מן הבית סימן רע לבית תרגמא רב פפא במסאנא וסנדלא **כל דשקיל שכבא מעלי בר ממסאנא וסנדלא** כל דיהיב שכבא מעלי בר מעפרא וחרדלא:

י. תוספות מסכת סנהדרין דף עמוד א ד"ה היה מכה

היה מכה בבשרו - ומשום שרט לנפש (ויקרא יט) **ליכא דמשום תורה קעביד** כדאמר הרבה מעות יש לי ואין לי שולחני להרצותן.

יא. בן יהוידע על סנהדרין דף סח/א

שם אבי אבי רכב ישראל ופרשיו. **נ"ל בס"ד אבי בחלק הגרסה, אבי בחלק העיון והסברה,** רכב ישראל שהיה משורש משה רבנו ע"ה שזכה לדעת שהוא רכב ישראל התפארת הנקרא בשם ישראל:

יב. ספר אז ישיר- מתן תורה [ע' שעון]

יא ובמס' ב"ב (קנ"ח) שנינו 'אמר ר"ע מודה אני בזו שהנכסים בחזקתן. ורש"י (ב"מ ל"ז ד"ה אמר ר"ע) פירש שמודה היינו שאע"פ שאני משל ב"ש, מ"מ מודה אני לדברי ב"ה בזה. וכתבו שם התוס' (ד"ה מודה) שלשון מודה לאו דוקא. ובתוס' ב"ב (קנ"ח ד"ה אמר) כתבו שאי אפשר שר"ע היה מתלמידי ב"ש, דא"כ למה קובעים הלכה כדברי ר"ע והלא אין הלכה כב"ש. ובתורת חיים (ב"ב קנ"ח) תירץ שהכלל שהלכה כבית הלל הוא רק כשכל ב"ה חולקים על כל ב"ש, אבל אם אחד מתלמידי ב"ש חולק על אחד מתלמידי ב"ה, אין אומרים את הכלל שהלכה כב"ה ואין חייבים לפסוק כמותו, ומ"מ, מרגלא בפומיה דאינשי שר"ע היה מתלמידי ב"ה.

יג. מאירי על סנהדרין דף סח/ב

וכן הוא דורש בה בן ולא בת ר"ל שהבת אינה נדנית בדין סורר ומורה כלל שלא הקפידה תורה אלא על מי שדרכו להמשך אחר תאוותיו ולהשתקע בהן ואין זה בבת אלא בבן שדברים אלו אף על פי שגזרת הכתוב הן כלם נמשכות לענין זה ואף על פי שבתחלת העיון יראה במקצת הפרטים הפך הדברים ובתלמוד המערב אמרו כל אליו מליא לא מסתברן די לא חליפין מי היה בדין שיהא חייב הבן או הבת מי היה בדין שיהא חייב גדול או קטן הוי אומר גדול מי היה בדין שיהא חייב גונב משל אביו או משל אחרים הוי אומר משל אחרים ופטרה התורה הבת והגדול והגונב משל אחרים הא אין כאן אלא גזירת מלך והתבאר במקום אחר שטומטום ואנדרוגינוס אינם נעשין בן סורר ומורה ואפילו נקרע הטומטום ונמצא זכר:

דף סח: משנה. בן סורר ומורה, מאימתי נעשה בן סורר ומורה משיביא שתי שערות, ועד שיקיף זקן. התחתון ולא העליון, אלא שדברו חכמים בלשון נקיה. שנאמר כי יהיה לאיש בן, בן ולא בת בן ולא איש, קטן פטור שלא בא לכלל מצות.

ענין בגמ' וז"ל קטן מנלן דפטור, מנלן כדקתני טעמא שלא בא לכלל מצות, ותו היכא אשכחן דענש הכתוב, דהכא ליבעי קרא למיפטריה, אנן הכי קאמרין אטו בן סורר ומורה על חטאו נהרג, על שם סופו נהרג, וכיון דעל שם סופו נהרג אפילו קטן נמי עכ"ל. ונראה לבאר השקו"ט בגמ', דיש לחקור האם בסו"מ נענש על מעשה העבירה או דנענש מחמת חלות שם בן סורר ומורה, דאם החיוב הוא עונש משום מעשה העבירה אזי י"ל דפשיטא דקטן פטור וכדהקשה הגמ' "היכא אשכחן דענש הכתוב דהכא ליבעי קרא למיפטריה" דלא מצינו שקטן נענש מפאת מעשה עבירה. ומתרתא הגמ' "אטו בסו"מ על חטאו נהרג על שם סופו נהרג" כלומר דבסו"מ נהרג מפאת חלות שם בסו"מ ומשום סו"מ דאף בקטן חל שם בן סורר ומורה ויהרג. (433) ומסקינן בגמ' "אמר רב יהודה אמר רב דאמר קרא וכי יהיה לאיש בן בן הסמוך לגבורתו של איש" ויל"ע למסקנת הגמ' האם החיוב דבסו"מ הוא מפאת מעשה העבירה ומשום קטן פטור שלא בא לכלל מצות, או י"ד דלמסקנה החיוב הוא מחמת חלות שם בסו"מ אלא דילפינן מגז"כ "וכי יהיה לאיש בן – בן הסמוך לגבורתו של איש" דלא חל בקטן חלות שם בסו"מ.

ולכאורה י"ל דבזה נחלקו רש"י והרמב"ם אי בעינן להתרות בן סורר ומורה משום הלאו דלא תאכלו על הדם או לא. דעיינן ברמב"ם (פ"ז מהל' ממרים ה"א) שכתב וז"ל בן סורר ומורה האמור בתורה הרי נתפרשה בו סקילה ולא ענש הכתוב אלא אם כן הזהיר. והיכן הזהיר לא תאכלו על הדם לא תאכל אכילה המביאה לידי שפיכות דמים וזו אכילת בן סורר ומורה וכו' עכ"ל, ובהל' ז' (שם) כתב וז"ל ומביאין שני עדים וכו' ואכל אותה אכילה האמורה אחר ההתראה וזו היא עדות הראשונה ומלקין אותו כשאר חייבי מלקות עכ"ל. ומפשטות דברי הרמב"ם משמע שבן סורה ומורה לוקה משום הלאו דלא תאכלו על הדם וצריך להתרותו משום הלאו דלא תאכלו על הדם דלוקה כשאר חייבי מלקות. וכן משמע מתוס' לעיל (דף סג. ד"ה משום) שהקשו דתיפוק ליה שאין לוקין על הלאו דלא תאכלו על הדם משום דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין דהוי אזהרה לבן סורר ומורה, ומוכת דס"ל שהלאו הוא המחייב של מיתה בבן סורר ומורה.

אולם עיינן ברש"י (דף עא. ד"ה מתריץ בו) שכתב וז"ל לאו משום התראה גמורה כשאר עבירות שאין לוקין אלא בהתראה דהא התראת עדים בעי, ועוד זו ספק התראה אם עובר אם לאו שלא מיד בפניהם הוא עובר אלא בסתר ולאחר זמן הוא עושה, אלא מוכיחין אותו דבעינן ויסרו אותו שלא ירגיל ואם לא שמע מלקין אותו בב"ד ויליף לה מויסרו אותו עכ"ל. ומבואר דרש"י סובר שאין ההתראה כשאר עבירות שבתורה משום עבירת הלאו דלא תאכלו על

טו. שעורי ר' דוד מסכת סנהדרין דף סח עמוד ב

דגמ' אנן הכי קאמרין אטו בן סו"מ על חטאו נהרג על שם סופו נהרג, וכיון דע"ש סופו נהרג אפי' קטן נמי, ועוד בן ולא איש קטן משמע.

ובחי' - ר"ח - הלוי (פ"ו מהל' גירושין) הקשה, להס"ד שיהרג גם כשהוא קטן, איך יקבלו עדות על הקטן הא אין מקבלין עדים שלא בפני בע"ד, וכן הרי קי"ל דאם אין יכולין לקבל העדות בפניו נפטר, וקטן כשלא בפניו דמיא.

ותירץ דלהס"ד דגם קטן חייב הרי הטעם הוא משום דעל שם סופו נהרג, והיינו דלא הוי דין "חיוב" מיתה עליו, ורק דהוי דין בעלמא שצריך להרגו, וא"כ לגבי זה גם קטן חשיב כפניו ומקבלין עדות גם כשהוא קטן ע"ש.

... [ובעיקר דבריו צ"ע אם כונתו דרק להס"ד הוא כן, אבל להמסקנא הוי באמת "חיוב" מיתה, או דאף להמסקנא לא הוי "חיוב" מיתה רק דין להרגו].

טז. ספר שיחות מוסר לא: יח | "החיוב להתעלות"

ואף זהו הטעם להצטער על מיתת שני בני אהרן, שהעולם כולו נחבל ונפסד בחסרונם, ורישומו של הפסד וחבלה זו שבעולם ניכר אף לאחר אלפי שנים, כי הפסד וחבלה כזה הוא חסרון אשר לא יוכל להמנות, ועל חסרון זה יש לבכות מרה ולהצטער עד מאד, והבכיה על זה היא תקון גדול לכפרת עונות ולהצלת בניו.

וכן אי' בסנהדרין (ס"ח א') "כשחלה ר' אליעזר נכנסו ר' עקיבא וחביריו לבקרו, וכו' אי' ר' עקיבא שלי מהו, (כמה תהא מיתתו, רש"י) אי' שלך קשה משלהם", ופירש"י "שלך קשה משלהם, מפני שלכך פתוח כאלום, ואילו שמשחתי היית למד תורה הרבה", וכדברי ר"א כן הי', שמייתת ר"ע היתה קשה משל כולם, שסרקו את בשרו במסרקות של ברזל כדאי' בברכות (ס"א ב'), וקשה מזו, ששקלו את בשרו במקולין כדאי' במנחות (כט ב'), וכבר שאל משה רבינו את הקב"ה "זו תורה וזו שכרה" (שם), כי דבר זה הוא שלילת כבוד האדם מכל וכל לנהוג בבשרו כמנהג בשר בהמה, (וע' חולין (צ"ב ב') אחד מן הדברים שמקיימין אפי' עכו"ם "אין שוקלין בשר המת במקולין", יעו"ש).

וכל העונש הנורא הזה בגלל שלא שימש את ר' אליעזר, ואף שאין לנו מושג בעוצם גדלתו של ר' עקיבא, עד שאמר עליו משה רבינו לפני הקב"ה, "רבונו של עולם יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה על ידי" (מנחות שם), ולמרות כל זאת כיון שהי' יכול להשיג מעלה על מעלתו אם הי' משמש את ר' אליעזר, ולא שימש, ומתוך כך "הפסד וחבלה היא בעולם", העונש על כך גם הוא החמור ביותר.

ואמנם זו תביעה נוראה מאת כל אחד ואחד מאתנו, כי מי עולה ומשיג את המעלה שיכול להגיע אליה, ואל יאמר אדם, אין בכוחי לפעול גדולות בחכמתי שניתנה לי, צא ולמד מה יכול "אדם" לפעול ועד היכן יכול להגיע.

יז. בן יהודע על סנהדרין דף סח/א

שם נטל שני זרועותיו והניחם על לבו. הא דעשה דבר זה סמוך לאותם הדברים שדבר באומרו לרבי עקיבה שלו קשה יותר, היינו להודיעו למה שלו קשה יותר על אשר לא בא ללמוד ממנו, מפני כי הוא היה לו כח השגה בלימודו יותר מכל החכמים שבדורו, והיינו כמ"ש רבינו הא"י ז"ל בשער הגלגולים דנשמת רבי עקיבה היתה מבחינת הזרועות, ולכן היה יכול להשיג השגות גדולות בתורה למעלה למעלה, דוגמת הזרוע שהאדם יוכל להעלותו למעלה מן הראש שלו, ולכן פסוק אור זרוע לצדיק [תהלים צ"ז ו"א] נאמר על רבי עקיבה כי סופי תבות פסוק זה הוא עקיבה וזרוע אותיות זרוע, ולכן כשאמר לו שלך קשה נטל שני זרועותיו לרמוז לו הטעם מפני כי נשמתו מבחינת הזרועות, ולכך היה יכול להשיג דברי תורה ממנו יותר מחביריו, ולכן ענשו יותר על אשר לא בא ללמוד:

יח. ספר שיחות מוסר לב:ג

על כל פנים אנו למדין מדברי חז"ל אלו, כי מלבד הדין הכללי על המצות שבתורה, קיים עוד דין אחד ומיוחד על ביטול תורה, ובו נידונים כל העולם, ומפני שתלמוד תורה הוא שורש ועיקר כל התורה כולה, והוא מקור החיים וכמו שנתבאר.

ואין הדברים אמורים רק בביטול תורה כפשוטו, באדם שיושב ובטל מן התורה, אלא אף העוסק בתורה ושוקד על דלתותיה ימים כלילות, אם נמצא שהי' יכול להעמיק בה יותר ולהתגדל בתורה במדה גדולה יותר, אף הוא נתבע על ביטול תורה, והתביעה קשה וחמורה בכל חומר הדין.

תניא בסנהדרין (ס"ח א') "כשחלה ר' אליעזר נכנסו ר' עקיבא וחביריו

נוראים ובזיון המזעזע כל כך, וכל זה משום ש"לכך פתוח כאלום ואילו שימשחתי היית לומד תורה הרבה". ובמי אנו עוסקים באדם שעליו אמר משה רבינו לפני הקב"ה, "רבונו של עולם, יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה על ידי" (מנחות שם), ואע"פ כן כיון שהי' יכול להתעלות עוד יותר מהמדרגה שהגיע אליה, נענש ר"ע באופן נורא.

יט. תוספות מסכת סנהדרין דף סח עמוד ב ד"ה קטן אי

קטן אי אתה צריך לחזור כו' - וא"ת ומנא ליה להאי קטן ממנא האמר' בפרק מי שמת (ב"ב דף קנז). אין זכייה לקטן ואי בשזיכו לו ע"י אחר הא איכא למ"ד בפ' מי שמת זכין לגדול ואין זכין לקטן ואפי' למ"ד זכין לקטן היינו מדרבנן ולא מדאורייתא דזכייה מתורת שליחות כדמוכח בפ"ק דבבא מציעא (דף י. ע"ש) דאמר' חצר משום ידה איתרבי ולא גרע משליחות וקטן לאו בר שליחות הוא ומיהו בפ' התקבל (גיטין דף סד: ושם) גבי צרור וזורקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים חפץ ומחזירו לאחר שעה זוכה בין לעצמו בין לאחרים משמע דהיינו מדאורייתא מדפריך למ"ד אחד זה וא' זה זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים מההיא דמערימין על מעשר שני דמשמע דזוכה לאחרים מדאורייתא והא דתנן בהנזקין (שם דף נט:) מציאת חרש וקטן יש בהן גזל מפני דרכי שלום אבל מדאורייתא לא [1] דעת אחרת מקנה אותן שאני והשתא ניחא הא דאמר בפ' לולב וערבה (סוכה דף מו:) לא ליקני איניש לוליביה לינוקא דינוקא מיקנא קני אקנוי לא מקני דמיקנא קני אפילו מדאורייתא דע"י דעת אחר' מקנה אותן זוכה מדאורייתא לאחרים לרב אסי דגיטין ולעצמו לכולי עלמא והא דאמר בריש פ"ב דקידושין (דף מב. ושם) איש זוכה ואין קטן זוכה היינו דאין ממנה אחרים על פסחו אי נמי שאין זוכה לאחרים קאמר אף על גב דדעת אחרים מקנה אותן ודלא כרב אסי וא"ת והיאך מדקדק בגיטין דזוכה לאחרים מדפודה מעשר שני לאחרים והלא אפי' לעצמו לא זכי מדאורייתא כשאין דעת אחרים מקנה אותן ובחילול מעשר מי איכא דעת אחרת מקנה לאחרים ע"י זכיית קטן וי"ל דקסבר המקשה דכמו שזוכה לעצמו בחילול מעשר מן התורה מחמת דמופלא סמוך לאיש דאורייתא כמו כן זוכה לאחרים מן התורה וקצת משמע בירושלמי בפרק חלון דאם הוא בן דעת אית ליה זכייה מדאורייתא דאמרינן רבנן דקיסרי אמרי כאן בתינוק שיש בו דעת כאן בתינוק שאין בו דעת ובאיזהו נשך (ב"מ דף עא) משמע דלית ליה זכייה מדאורייתא דגרסי' ברוב ספרים קטן נהי דשליחות לית ליה זכייה מדרבנן אית ליה ויש ספרים דלא גרסי' מדרבנן [2] ועוד משכחת לה שיש לו ממון לקטן כגון שירש את אביו קודם שנתגייר כדאמרינן בפ"ק דקידושין (דף יח.) דעובד כוכבים יורש את אביו דבר תורה שנא' כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר [3] אי נמי במעשה ידיו דמלאכתו ושכר טרחו שלו מדאורייתא וא"ת היאך יתחייב אדם אשם על גזילו הא אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן כדדרשינן בהגוזל קמא (ב"ק דף קו:) ובפרק שבועות הדיינים (שבועות דף מב.) כי יתן איש ואין נתינת קטן כלום וי"ל דהני מילי בטענת כפירה והודאה אבל ע"פ עד אחד נשבעים אי נמי בקופץ ונשבע וא"ת והיאך נתגייר כי אמרינן נמי דקטן אית ליה זכייה מדאורייתא ה"מ ישראל אבל עובד כוכבים אמרינן באיזהו נשך (ב"מ דף עב.) דכיון דלא אתי לכלל שליחות לית ליה זכייה אפי' מדרבנן ומיהו הא לאו קושיא היא דא"כ תיקשי לן כל גרים היאך מטבילין אותן אלא כיון דזכייתו וידו באין כאחד שאני אבל אי קטן לית ליה זכייה מדאורייתא ודאי קשה היאך נתגייר

• דבר יעקב מסכת סנהדרין דף סח עמוד ב

כא' בא"ד - ומיהו הא לאו קושיא היא דא"כ תיקשי לן כל הגרים היאך מטבילין אותן אלא כיון דזכייתו וידו באין כאחד שאני - הקובץ שיעורים [כתו' יא. אות לג] מקשה שכל הגרים הם גדולים, ויש להם דעת ולמה צריך זכיה. [וכן מקשה המרגליות הים בשם הבנין שלמה]. הקו"ש מתרץ שהתוס' ס"ל שגדר גירות אין הכוונה שהגר מגייר עצמו, אלא ב"ד מגיירים אותו, וא"כ הב"ד מזכים לו גירות. וע"ז אמרו תוס' דמהני זכיה כיון זכיתו וגירותו באים כאחד, ומבאר הקו"ש שמהני כיון שאת הזכיה מקבל יהודי.

• דבר יעקב מסכת סנהדרין דף סח עמוד ב

כב' בא"ד - ומיהו הא לאו קושיא היא דא"כ תיקשי לן כל הגרים היאך מטבילין אותן אלא כיון דזכייתו וידו באין כאחד שאני - הערוך לגר מקשה איך זכין לגר את המילה שהיא קודם הטבילה ולא שייך לומר בזה באים כאחד, כיון שעדיין אינו יהודי. בשי' ר' שמואל [אות לא] מתרץ שכיון שע"י מעשה זה יהיה לו יד לזכיה, אז כבר מעתה הוי ידו יד מעליא לענין זכיה זו עצמה, ואין נ"מ אם החלות יחול מיד או לאחר זמן.

[A] וי"ל כגון שנתגיירה אמו כשהיא מעוברת כדאמר' בפרק הערל (יבמות דף עח. ושם) אשת עובד כוכבים מעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה ואפשר השתא דאחרי כן יורש את אמו

• **דבר יעקב מסכת סנהדרין דף סח עמוד ב**

כג] בא"ד - וי"ל כגון שנתגיירה אמו כשהיא מעוברת כדאמרינן בפרק הערל וכו' בנה א"צ טבילה - פי' שטבילת האם מהני לעובר, וכשהוא נולד הוא כבר יהודי ואינו צריך לזכות בגירות. רע"א [כתו' יא א] מקשה שקיי"ל עובר לאו ירך אמו, וא"כ העובר צריך זכיה מיוחדת בגירות, ורק לגבי טבילה לא צריך דכיון שכך תחילת יצירתו אין זה חציצה [דהיינו רביתיה כמבואר ביבמות עח א]. **הקה"י [סימן יג] מתרץ דאף שהם שני גופים מ"מ לענין כמה דברים מצינו שנחשבים לאדם אחד. וה"ה לענין דעת לגירות, סגי בדעת האם.**
הגרנ"ט [כתו' סימן כח] מתרץ קושית רע"א, דמה שצריך זכיה בגר קטן היינו כדי להכניסו לכלל ישראל, אבל במעוברת שנתגיירה הוא בכלל כלל ישראל כיון שנולד לאמא שהיא כבר יהודיה, אלא שחסר לו בקדושת ישראל שלענין זה כתוב למשפחותם לבית אבותם, ואביו הוא גוי. וכדי להכניסו בכלל קדושת ישראל א"צ תורת זכיה, דכיון שהוא בכלל ישראל, מוכרח לקבל קדושת ישראל, ולענין זה מהני טבילת האם. וכע"ז כתב בשי' ר' שמואל [אות לח] בשם הזכר יצחק.

ומיהו קשה מההיא דפ"ק דכתובות (דף יא. ושם) דאמרי' גר קטן מטבילין אותו ע"ד ב"ד ולכל מילי חשיב גר להתירו בבת ישראל וקידושיו קדושין ובניו חולצין ומייבמין ולכל מילי דאורייתא ולא משמע שיהא מטעם דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה חדא דה"מ בשב ואל תעשה והאי קום עשה הוא ועוד מדפריך מאי קמ"ל תנינא זכין לאדם שלא בפניו

[B] ונראה דזכייה דגירות לא דמי לשאר זכיות דמה שב"ד מטבילין אותו אינם זוכין בעבורו אלא הוא זוכה בעצמו ובגופו שנעשה גר ונכנס תחת כנפי השכינה והא דפריך בכתובות (שם) תנינא זכין לאדם שלא בפניו ומשני מהו דתימא עובד כוכבים בהפקירא ניחא ליה היינו משום דאם היתה חובתו לא היה לב"ד להתמצע להכניס גופו בדבר שיש לו חובה ואפילו בתינוק דלאו בר דעת חשיב גר מדמייתי מקטנה פחותה מבת שלשה שהזכייה בעצמו הוא כדפרישית שהמילה והטבילה בגופו **וגם מצינו שאבותינו נכנסו לברית במילה וטבילה** **והרצאת דמים וכמה קטנים היו בשעת מתן תורה** ובפרק עשרה יוחסין (קידושין דף עד.) אמר ר"ש דגירות שנתגיירה פחותה מבת שלש כשירה לכהונה שנזרעו בתוליה בישראל ומייתי ראיה מדכתיב בשלל מדין וכל הטף בנשים וגו' והרי פנחס היה עמהן ואף על גב דאמרינן בכתובות (דף יא.) הגדילו יכולין למחות הא אמרינן דכשגדלו שעה אחת ולא מיחו שוב אין יכולין למחות דמועיל להו מילה וטבילה של קטנות שהיתה בגופם ואין חסירים אלא קבלת מצות ומתוך שגדלו ולא מיחו היינו קבלה.